

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ

Право на приватність у сучасному світі є основоположним принципом громадянського суспільства та свідчить про ступінь його еволюційного та суспільного розвитку. Хоча право на приватність – це далеко не нова категорія для права, але враховуючи систематичність його порушення в Україні дане дослідження має особливу актуальність та значення. Варто зазначити, що межі розуміння приватності залежать від типу правової системи, ментальності людей, культурологічних та історичних особливостей народу і державності, що мають своє відображення в рамках національного законодавства. Право на приватність – це базове право, яке для кожної країни є особливо чутливим та потребує особливого захисту від порушення. Це питання є особливо важливим для України, яка ще ніяк не позбудеться свого тоталітарного минулого, за якого ігнорування особистості було широко поширено. Відповідно, існує як ментальна та культурологічна проблема цього явища, так і юридична площина цього питання.

Сучасна міжнародно-правова база є широко напрацьована як у питанні нормативно-правових актів, так і щодо судової практики по захисту даного права. Систему національного та міжнародного законодавства становлять норми Конституції України та міжнародно-правові стандарти в цій сфері, які викладені в таких актах, як: Загальна декларація прав людини 1948 року (ст. 12) та Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1953 року (ст. 8). Дана стаття складається з двох частин: перша частина вказує на права, які підлягають захисту (право на приватне життя), друга – зазначає обмеження чи виключення із цього права. Європейське право охоплює майже два десятки загальноєвропейських конвенцій, директив та рекомендацій з питань захисту персональних даних. Крім того, кожна країна ЄС, у тому числі і в Україні має свої базові нормативно-правові акти, якими здійснюється регулювання захисту персональних даних, у тому числі в медичній, публічній, правоохоронній, журналістській та інших сферах.

Так, «ст. 30 Конституції України захищає територіальну приватність (недоторканість житла) [1], ст. 31 – комунікаційну приватність (таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції), ст. 32 – інформаційну приватність («ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України», «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди»), а стаття 28

– деякі аспекти фізичної приватності (жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам») [3].

Право особи на свою приватну сферу, на думку А.І. Марущак, - є абсолютним (це таємниця приватного життя, лікарська, таємниця сповіді, банківська таємниця), оскільки кожна особа має право вимагати від необмеженого кола осіб обов'язкової заборони на збирання вказаних відомостей, а якщо ці відомості стали відомими особі у зв'язку з її [4, с. 33].

Це фундаментальне право, гарантоване серед інших міжнародних документів у галузі прав людини Європейською Конвенцією про захист прав людини і основних свобод 1950 року.

Так, на думку Кохановської О.В., «право на недоторканність особистості забезпечує саме фізичну свободу і це право, охороняючи особисту безпеку, є універсальною юридичною гарантією, яка забезпечує громадянину реалізацію як права на інформацію, так і всіх інших прав та обов'язків. Право на свободу включає заборону будь-якої форми фізичного чи психічного тиску на фізичну особу, втягування її до вживання спиртних напоїв, наркотичних та психотропних засобів, вчинення інших дій, що порушують право на свободу, (ч. 2 ст. 289 ЦК України). Це положення відповідає нормам міжнародного законодавства [5, с. 314].

В останні роки в Україні дане право зазнає суттєвих порушень та неправомірних втручань з боку різних категорій осіб. Так, стрімкий розвиток соціальних мереж, інформаційних технологій призвів до того, що відбуваються певні «зливи» інформації, яка отримана часто неправомірними шляхами і завдає суттєвої шкоди особі, суспільству та інтересам держави. Ми погоджуємось із фахівцями, що «найбільші порушення стосуються комунікаційної приватності. Законодавство не встановлює чітких підстав для зняття інформації з каналів зв'язку (прослуховування телефонів, мобільних телефонів чи відстеження електронних повідомлень і дій в Інтернеті), чіткий термін зняття такої інформації, а також обставини, за яких така інформація повинна знищуватися, і як вона може бути використана. Гарантії законності при здійсненні зняття інформації з каналів зв'язку явно недостатні. Внаслідок цього ніхто не може контролювати кількість дозволів та необхідність здійснення прослуховування, а особи, щодо яких здійснювалися такі заходи, не знають про це і, відповідно, не можуть оскаржити такі дії в суді чи іншим чином захистити своє право на приватність [3].

Крім того викликає занепокоєння розповсюдження порушення прав на приватність через поширення персональних даних третім особам, поширення недостовірної інформації, а також розголошення медичних діагнозів та інших особистих документів. Із вищевикладеного випливає, що питання захисту приватності напряду пов'язано із питаннями юридичної відповідальності за правопорушення в зазначеній сфері, тому

вважаємо, що має бути вдосконалена система захисту права на приватність, а також існує потреба розмежування меж приватності та державної сфери та необхідно чітко передбачити умови та порядок та межі втручання в приватну сферу з метою попередження порушень.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: <https://www.google.com.ua>.

3. Романов Р. Право на приватність в Україні. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1129010107>

4. Марущак А.І. Цивільні права на інформацію. Юридичний вісник. 2009. № 3(12). С. 33-36.

5. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 463 с.

УДК 347.1(043.2)

Лазаренко Г.В., завідувач сектору,
секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України,
м. Київ, Україна

ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІДКРИТОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

В умовах упевненого розвитку інформатизації сучасного суспільства розповсюдженням джерелом інформації, способом її поширення та обміну є всевітня мережа Інтернет, вільний доступ якої дає змогу недобросовісного поширення користувачами негативної інформації. Це в свою чергу, з огляду на недостовірність такої інформації зокрема, стосовно публічних осіб, може завдати руйнівного впливу їх особистим немайновим правам, таким як честь, гідність та ділова репутация. На сьогодні чинне законодавство не містить визначення понять гідності, честі чи ділової репутации, оскільки вони є морально-етичними категоріями й одночасно особистими немайновими правами, яким закон надає значення самостійних об'єктів судового захисту, про що зазначається [1, п. 4]

Правова наука дає такі визначення цих понять: гідність – визнання цінності кожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності; честь – позитивна соціальна оцінка особи в очах оточуючих, яка ґрунтується на відповідності її діянь (поведінки) загальноприйнятим уявленням про добро і зло; ділова репутация фізичної особи – набута